

HUGO DE GROOT

INTRODUCTIE

De boot deint over de golven, het weer is onstuimig. In de verte wacht de stad Gorinchem maar zover is het nog niet. Aan de oever die langzaam uit het zicht verdwijnt, ligt 'een huis bezet met Maas en Waal': Slot Loevestein. In de boekenkist aan boord van het schip ligt een man te wachten op wat komen gaat. Tot voor kort was hij vol vertrouwen dat de ontsnapping zou lukken maar hier in de donkere, benauwde kist weet hij niet zeker meer of God zijn gebeden zal verhoren. Zal zijn tocht naar vrijheid slagen?

De ontsnapping van Hugo de Groot. Wie kent dit verhaal niet? In deze lesbrief kom je meer te weten over Hugo de Groot en zijn nalatenschap. Wie was hij en waarom was hij in zijn eigen tijd al beroemd? Hoe komt het dat hij zoveel heeft kunnen betekenen tot op de dag van vandaag?

LEVENSLLOOP

Hugo de Groot wordt geboren in Delft, in 1583. Zijn vader is burgemeester van Delft. Hij leeft in een woelige tijd, namelijk tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). Als hij opgroeit, blijkt hij hoogbegaafd te zijn. Een wonderkind! Al op jonge leeftijd gaat hij naar de Latijnse school. Op elfjarige leeftijd gaat Hugo studeren aan de Leidse universiteit. Zijn studie in de klassieke letteren, filosofie en het recht verloopt voorspoedig. Op zestienjarige leeftijd gaat hij werken als advocaat in Den Haag. In 1608 trouwt hij met Maria van Reigersberch. Samen krijgen zij een groot gezin.

Hugo heeft op jonge leeftijd al contact met belangrijke staatslieden en geleerden. Hij denkt na over allerlei juridische zaken en schrijft daar boeken over. Zo publiceert hij in 1609 een belangrijk boek over de vrije zee, het Mare Liberum. In 1613 verhuist Hugo met zijn gezin van Den Haag naar Rotterdam. Daar wordt hij pensionaris, een goed betaalde baan. Als pensionaris adviseert hij het stadsbestuur in belangrijke zaken. Ook wordt hij juridisch raadgever van Johan van Oldenbarnevelt. Van

Oldenbarnevelt is verantwoordelijk voor alle staatszaken binnen de Republiek. Zo raakt Hugo ook actief op het politieke vlak. Van Oldenbarnevelt bestuurt het land samen met prins Maurits van Oranje. Maurits is verantwoordelijk voor de militaire zaken. Hij is de kapitein-generaal van het Staatse leger. Een belangrijke functie tijdens de Tachtigjarige Oorlog. De opstand tegen de Spaanse koning en het ontstaan van onze Republiek hangen samen met de strijd om het behoud van geloofsvrijheid en politieke rechten. In 1609 wordt een wapenstilstand gesloten en de strijd tegen de Spaanse overheerser valt tijdelijk weg. In vredetijd komen interne problemen in de protestantse kerk naar buiten. Een ruzie tussen kerkgeleerden over een aantal geloofsvraagstukken breidt zich uit onder de bevolking. Politieke leiders gaan zich bemoeien met de geloofsruzie. Johan van Oldenbarnevelt en Hugo de Groot kiezen de ene zijde. Prins Maurits kiest de andere partij. Ook op politiek vlak komen er steeds meer verschillen tussen Van Oldenbarnevelt en Maurits. In 1618 grijpt de prins de macht en laat zijn tegenstanders vastzetten in Den Haag. Van Oldenbarnevelt krijgt de doodstraf en wordt onthoofd. Hugo krijgt levenslang op Slot Loevestein. Loevestein wordt met de komst van Hugo de Groot de Staatsgevangenis van de Republiek. Een plek waar politieke gevangenen, andersdenkenden en krijgsgevangenen voortaan worden opgesloten.

Op 22 maart 1621 weet Hugo, dankzij het briljante plan van zijn vrouw

Maria, te ontsnappen uit Loevestein. Hugo vlucht naar Parijs. Zijn gezin mag hem later volgen naar Frankrijk. Hugo spreekt vloeiend Frans en zijn contacten met staatslieden en geleerden komen hem nu goed van pas. Hugo is een harde werker want hij studeert en schrijft in Frankrijk ook veel boeken. Hij werkt er onder andere aan zijn beroemde boek: 'Over het recht van oorlog en vrede'. In het Latijn heeft dit de naam 'De Jure Belli ac Pacis'. In 1635 vermeldt een Franse krant dat Hugo als 'een van de geleerdste mannen van zijn tijd' een nieuwe aanstelling heeft als ambassadeur voor Zweden aan het Franse hof. In 1645 tijdens een terugreis uit Zweden komt zijn schip in een zware storm terecht en loopt vast in het zand. Hij kan nog aan land komen maar overlijdt later aan een longontsteking.

Hugo wordt bijgezet in de grafkelder van de Nieuwe Kerk in Delft. Zijn praalgraf is daar tot op de dag van vandaag te bewonderen.

VRIJHEID VAN MENINGSUITING EN GEWETENSVRIJHEID

Ook al leefde hij 400 jaar geleden, Hugo de Groot is nog steeds

wereldberoemd. Hugo was een briljant jurist, ook nu nog worden zijn ideeën over de hele wereld gebruikt. Denk jij weleens over vrijheid van meningsuiting en gewetensvrijheid na? In dit land heb je de mogelijkheid om je eigen overtuigingen te vormen. Je bent hier vrij om te geloven wat je wilt, te denken wat je wilt en je te uiten op jouw manier. Onderling begrip en verdraagzaamheid passen daar ook bij. Hugo vond gewetensvrijheid belangrijk. In zijn tijd wilden de inwoners en bestuurders van de Nederlanden niet door de Spaanse koning geregeerd worden. Van Philips II mochten ze alleen katholiek zijn maar de mensen hier wilden vooral hun eigen geloof bepalen en hun gewetensvrijheid verdedigen. Hugo was een gelovige man maar hij was van mening dat geloven een privézaak was. Hij had een moderne visie op het geloof. Hugo vond dat niemand opgepakt mocht worden vanwege zijn geloof of opvattingen. Hugo zelf werd bestraft omdat hij op het politieke vlak een tegenstander was van prins Maurits. Daarbij speelde de religieuze visie van Hugo ook een rol. Vandaag de dag hebben we in ons land de vrijheid om onze mening te vormen en uit te spreken. Maar vervolging van andersdenkenden is van alle tijden en van overal ter wereld.

Stel: jij mag niet meer zeggen of geloven wat je wilt. Zou jij dan zwijgen en je aanpassen of zou jij je niet aanpassen met het risico om gevangen gezet te worden?

DE VRIJE ZEE

Kun je een zee of oceaan zien als een eigendom?

Hugo vond dat je de zee of het luchtruim niet kon bezetten zoals dat met land mogelijk is. De eerste aanleiding om na te denken over de zeeën kwam door een opdracht van de VOC. De Verenigde Oost-Indische Compagnie was een Nederlandse handelsonderneming. In 1603 wist een kapitein van een VOC schip een Portugees handelsschip te kapen in de Straat van Malakka. Dit schip werd meegenomen naar Amsterdam. Bij terugkomst bleken het schip, de lading van porselein, zilver en zijde meer dan drie miljoen gulden op te leveren. Niet iedereen bij de VOC was blij met deze verovering. Een aantal mensen vroeg zich af of dit nu piraterij was of een actie die geoorloofd was omdat het oorlog was. Daarom werd de jonge jurist Hugo gevraagd een betoog te schrijven over deze actie. Er moest een legitieme basis komen want de winst die de VOC binnenbracht was ook nodig voor de bekostiging van de oorlog. De VOC was behalve een bedrijf dat winst moest maken dus ook een oorlogsinstrument. Hugo de Groot boog zich over de kwestie en schreef er een boek over. Eén hoofdstuk uit het voor de VOC geschreven boek is ook apart gepubliceerd onder de titel *Mare Liberum*. Waarom is dat boek van meer dan 400 jaar oud nog steeds belangrijk? Het principe dat de zee van iedereen is, geldt nog steeds. Hugo werd met dit boek de grondlegger van het zeerecht. Vandaag de dag leidt die vrijheid van de zee tot allerlei problemen die in de zeventiende eeuw ondenkbaar waren. Denk aan vervuiling en overbevissing. Ook buigen rechtsgeleerden zich nu over de vraag of de regels die Hugo heeft opgesteld voor de zee ook gelden voor het heelal en de ruimtevaart.

Als de zee van iedereen is, wie is dan verantwoordelijk voor de zee en alles wat erin leeft? En hoe zit dat met de ruimte? Is die van iedereen?

OORLOG EN VREDE

Het beroemdste boek van Hugo was het boek over oorlog en vrede. Dit is het begin geweest van het huidige Volkenrecht of Internationaal Recht. Zijn doel was het bereiken van duurzame vrede. Een ideaal dat vandaag de dag nog steeds actueel is. Hugo maakte in zijn boek een begin met het beschrijven van individuele rechten. Volgens Hugo had iedereen recht op leven en persoonlijk eigendom. Daarbij was het wel belangrijk dat je de eigendommen van een ander respecteert. Hugo vond dat deze regels ook golden voor vorsten en staten. Bij overtredingen door landen mocht er oorlog worden gevoerd, maar dit mocht alleen als je het niet op andere vreedzame manieren kon oplossen. En bij het voeren van oorlog golden er regels. Gebruik niet meer geweld dan nodig is en zorg dat onschuldige burgers er niet onnodig bij betrokken raken. Een verrassend moderne manier van denken dus.

De individuele rechten die Hugo al omschreef, vormden later een belangrijke inspiratiebron voor de Verklaring van de Universele Rechten van de Mens. Ken je trouwens het Vredespaleis in Den Haag? Het Internationale Gerechtshof van de Verenigde Naties is er gevestigd. Het Vredespaleis bouwt voort op het erfgoed van Hugo de Groot met als doel geschillen tussen landen op een vreedzame manier op te lossen.

Als je kijkt naar conflicten die er nu spelen in de wereld, houden landen dan rekening met de regels die Hugo opstelde?
Wat vind jij hiervan? Kun je op een rechtvaardige manier oorlog voeren? En hoe zou je dat dan doen?

AFSLUITING

De boot meert aan in de haven van Gorinchem. Door de planken van de kist klinkt de gedempte stem van Elselina. Ze stuurt de soldaten naar de jaarmarkt en laat de schipper en zijn zoon de kist door de straten van Gorinchem tillen. Het rumoer van de markt klinkt steeds luider door tot in de kist. De benen van Hugo protesteren, dit lange stilzitten bevalt ze niet. Een kleine beweging, even verliggen. Dan stopt de schommelende beweging en staat de kist stil. Hugo houdt de adem in...Gelukkig, de kist wordt weer opgepakt en komt veilig aan in het huis van familie Daetselaer aan het marktplein. In het achterhuis klinkt geklop op het deksel, de kist wordt geopend en het licht stroomt weer binnen. Even knijpt Hugo zijn ogen dicht, dan realiseert hij zich dat zijn ontsnapping is gelukt. Vrijheid!

WAAR DENK JIJ OVER NA?

1. Hugo de Groot dacht na over ingewikkelde vragen, zoals *van wie is de zee?* en *mag je geloven wat je wilt?* Over welke moeilijke vragen denk jij wel eens na?
2. Hugo de Groot bedacht oplossingen en schreef daar boeken over. Welke oplossingen kun jij bedenken voor jouw moeilijke vraag?
3. Stel je schrijft ook een boek over jouw vraag en jouw oplossing. Welke titel zou je dan aan jouw boek geven?
4. Maak een promo voor jouw boek. Kies zelf een creatieve vorm die bij jou past. Teken, schilder, schrijf, maak een collage, fotografeer, film, dans, zing of verzin iets helemaal anders.

